

Help leerlingen veilig op weg

Voortgezet fietsen

Fietsersbond

De bond die opkomt voor úw veiligheid en úw fietsplezier!

Colofon

Uitgave: Fietsersbond Zuid-Holland, p/a Fietsersbond,
Postbus 2828, 3500 GV Utrecht, 030-2918171, info@fietsersbond.nl

Tekst: Wim Bot met medewerking van Daan Goedhart

Eindredactie: Caroline Dekker

Vormgeving: WAT ontwerpers, de Bilt

Druk: Drukkerij Den Dunnen, Leerdam

Foto's: Bas Fotografie, pag. 8, 9, 11, 13, W. Bot, pag. 16, 18, 19, 20, D. Goedhart pag. 17, 21,
R. Kraak pag. 10, H. Wessels, pag. 5, 7, B. Molenaar, pag. 12

Illustratie: Berend Vonk, pag. 13

Copyright: Fietsersbond 2007

Met dank aan: alle scholen waar wij werden ontvangen en de docenten die ons te woord stonden, Ada Aalbrecht (ROV Zuid-Holland), Theo Batenburg (gemeente Dordrecht), Hein van den Bemt (CED-groep), A. Bouazza (Biesieklette), Karin Broer, Jan Driessen (HCO), Herman de Graaff (Biesieklette), Hans Groen in 't Wout (wethouder Alphen aan den Rijn), Henk Huurneman, Arien de Jong, Peter van der Laarse (CED-groep), Ger Lulofs (gemeente Rotterdam), Martin van der Meer (Onderwijsadvies), William Nederpelt, Pia Rentes, Bas van Toledo (Stadsregio Rotterdam), Jeroen Verkade (gemeente Alphen aan den Rijn), Arno van Zaanen, Janneke Zomervrucht (Veilig Verkeer Nederland).

Deze brochure is mede tot stand gekomen dankzij een bijdrage van ROV Zuid-Holland.

Inhoudsopgave

Inleiding	3
1 Fietsende leerlingen zijn kwetsbare verkeersdeelnemers	5
2 Kennis, houding en vaardigheden van fietsende leerlingen	6
3 Het fietsenthousiasme van een gymleraar	7
4 Veilige schoolroutes en een veilige schoolomgeving	10
5 “Ook de scholen moeten hun verantwoordelijkheid nemen”	12
6 Verkeerseducatie in het voortgezet onderwijs	14
7 “Ik kan toch al fietsen?”	16
8 “Ze moeten voelen dat fietsen hip is”	17
9 Een goede fietsenstalling? Vanzelfsprekend!	18
10 Biesieklette bewaakt fietsen op school	20
11 Verlaag de kans op diefstal	22
12 Een veilige en comfortabele fiets	24
13 Allochtonen fietsen minder	25
14 “Je moet kunnen fietsen en zwemmen”	26
15 Fietsen is gezond	27
Nuttige adressen	28

Voortgezet fietsen

In Nederland leren de meeste kinderen al op jonge leeftijd fietsen. Ze krijgen hun eerste fiets, volgen verkeerslessen op de basisschool en halen hun verkeersdiploma. Als ze naar het voortgezet onderwijs gaan, is fietsen leuk en handig: ze hebben hun eigen vervoermiddel! Fietsen is vanzelfsprekend geworden.

Is dat misschien de reden waarom in het voortgezet onderwijs zo weinig aandacht aan het fietsen wordt besteed? De Fietsersbond is van mening dat lang niet alles uit de kast gehaald wordt om fietsen nog leuker, handiger en vooral ook veiliger te maken voor de leerlingen.

Hebt u hier wel eens aan gedacht?

- Een veilige en bewaakte stalling, zodat de fietsen van leerlingen niet gestolen of beschadigd worden
- Veilige en prettige routes tussen huis en school
- Eenvoudige reparaties die leerlingen kunnen verrichten
- Hoe je lekker kunt leren fietsen zonder bang te zijn en teveel risico's te nemen
- Er voor zorgen dat allochtone leerlingen fietsen vanzelfsprekend vinden
- Het ter beschikking stellen van goedkope fietsen aan leerlingen van wie de ouders zich geen nieuwe fiets kunnen veroorloven
- Het gebruiken van lesmateriaal dat aansluit bij de belevingswereld van de leerlingen.

Ja, er zijn scholen die hieraan gedacht hebben. Zij hebben dit zelfs (deels) in de praktijk gebracht. Met deze praktijkvoorbeelden laten wij u kennis maken, aangevuld met nog meer interessante weetjes over prettig en veilig fietsen.

Er zijn plattelandsscholen en stadsscholen. Er zijn scholen met veel autochtone leerlingen en scholen met voornamelijk allochtone leerlingen. Eén ding hebben ze gemeen: naar elke school kan gefietst worden, of de leerlingen nu ver weg of dicht bij de school wonen.

Als leerlingen ervaren dat fietsen leuk, handig en veilig kan zijn en je veel vrijheid geeft, zullen zij misschien minder geneigd zijn over te stappen op bromfiets of auto als ze 16 of 18 jaar worden. Dat is pure winst voor hun gezondheid en ons milieu.

Deze brochure is bedoeld voor docenten, medewerkers van de facilitaire dienst en schoolbesturen, maar ook voor gemeenten, die zich in willen zetten om hun leerlingen veilig op weg te helpen. De Fietsersbond Zuid-Holland hoopt dat de informatie in deze brochure u stimuleert een bijdrage te leveren aan de veiligheid en het plezier van uw fietsende leerlingen. Uw school zal er wel bij varen in de vorm van meer rust en minder problemen. De lokale afdelingen van de Fietsersbond staan u graag met raad en daad terzijde.

Met vriendelijke groet,

Daan Goedhart
Fietsersbond Zuid-Holland

Fietsende leerlingen zijn kwetsbare verkeersdeelnemers

‘Iemand is kwetsbaar als hij of zij een grotere kans heeft dan gemiddeld om per verplaatsing, per kilometer of per uur slachtoffer te worden van een verkeersongeval’.

Een belangrijke aanvulling hierop is dat kwetsbare verkeersdeelnemers zelf geen bedreiging vormen voor andere verkeersdeelnemers. Voorbeelden zijn voetgangers, fietsers, kinderen, jeugd, ouderen en mensen met een handicap.¹

Jongeren tussen 12 en 16

Jongeren tussen 12 en 16 jaar (560.000 in Nederland), de onderbouw van het voortgezet onderwijs, behoren tot deze groep. Ze zijn:

- als fietser of voetganger slechts heel beperkt beschermd
- mentaal en fysiek nog niet volgroeid
- nog niet opgewassen tegen de dynamiek van het verkeer (ze zijn kleiner dan een volwassene, worden gemakkelijk over het hoofd gezien, vertonen onvoorspelbaar gedrag en hebben weinig aandacht voor de verkeersomgeving).

Jongeren tussen 12 en 16 jaar fietsen gemiddeld twee keer zoveel als de gemiddelde Nederlander. Maar liefst 89% gaat met de fiets naar school. Het merendeel woont daar niet ver vandaan. De helft fietst de route in minder dan een kwartier, een kwart in een kwartier tot een half uur. Voor 1 op de 7 duurt de route een half uur tot drie kwartier, 1 op de 10 doet er langer dan drie kwartier over. De gemiddelde afstand van huis naar school is 5,3 kilometer.

Ongevallen

Binnen de groep kwetsbare verkeersdeelnemers vallen de meeste slachtoffers onder fietsers. Het aantal ziekenhuisgewonden bedroeg in 2005 17.680, waarvan 7460 fietsers (ruim 42%). De afgelopen twintig jaar is het aantal wel gedaald. In 2006 kwamen 216 fietsers om het leven bij verkeersongevallen. In 1985 waren dat er nog 315.²

Omdat ze veel fietsen, weinig risicobesef hebben en riskant fietsgedrag vertonen, zijn jongeren van 12 tot 16 jaar vaak bij verkeersongevallen betrokken. In 2006 vielen in deze groep 25 doden. Tweederde van de verkeersdoden in deze groep zijn fietsers. Eén op de tien leerlingen heeft naar eigen zeggen een ongeluk op de fiets gehad dat resulteerde in lichamelijk letsel, 9% moest hiervoor naar de dokter en 2% kwam in het ziekenhuis.³ Ruim één derde (38%) van de ongelukken met jonge verkeersslachtoffers vindt plaats op weg van huis naar school.⁴ Hoewel Nederland na Malta het veiligste land ter wereld is, zijn onder jongeren verkeersongevallen doodsoorzaak nummer één.⁵

1. *Aandacht voor kwetsbare verkeersdeelnemers levert iets op!* p. 7, Kennisplatform Verkeer en Vervoer, Rotterdam 2006
2. *Factsheet Kwetsbare verkeersdeelnemers 12, en Kerncijfers Verkeersveiligheid 2006*, Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Rijkswaterstaat, Adviesdienst Verkeer en Vervoer, Den Haag; *Aandacht voor kwetsbare verkeersdeelnemers levert iets op!*, Kennisplatform Verkeer en Vervoer, Rotterdam 2006; *Factsheet Fietsers*, SWOV, Leidschendam 2006 (www.swov.nl); www.fietsersbond.nl/verkeersveiligheid.
3. *Kerncijfers Verkeersveiligheid 2006* en *factsheet Kwetsbare verkeersdeelnemers 12*, Ministerie van V en W, Rijkswaterstaat, Adviesdienst Verkeer en Vervoer, Den Haag; www.teamalert.nl; *Verklaring VVN 6 prioriteiten kabinet Balkenende II*, te vinden op www.veiligverkeernederland.nl.
4. *Handleiding Van 8 naar 1, Samen actief in uw buurt* p. 12, Veilig Verkeer Nederland, Huizen 2006.
5. *World Report on road traffic injury prevention*, WHO 2004, samengevat op www.teamalert.nl.

Kennis, houding en vaardigheden van fietsende leerlingen

Voor leerlingen verandert er veel als ze van basisschool naar het voortgezet onderwijs gaan:

- een nieuwe, vaak langere school-thuisroute
- vaak een nieuwe fiets
- een ander tijdstip van vertrek en aankomst, met langere reistijden en tijdsdruk vanuit de school
- nieuwe reisgenoten, in wisselende samenstelling
- nieuwe bestemmingen
- mobieltjes, MP3-spelers
- kennismaking met alcohol en/of drugs.

TIP

- Ga voorafgaand aan een gezamenlijke fietstocht naar een kamp of buitenschoolse activiteit in de les in op het gedrag bij fietsen in groepen.
- Laat de leerlingen de risico's bediscussieren van het gebruik van mobieltjes en MP3-spelers en het fietsen na het gebruik van alcohol en/of drugs.

De verkeerssituaties worden complexer, de intensiteit van het verkeer groter, de rijsnelheid van het overige verkeer ligt hoger. Aan het inschattingsvermogen van de jongeren worden hogere eisen gesteld. Ze moeten ook leren inschatten wat de reactie van anderen is op hun eigen verkeersgedrag.

Veel ongevallen komen voort uit het 'fietsen volgens economische principes'. Dat wil zeggen: niet afremmen, bochten afsnijden, verkeerd oversteken, door rood rijden.

Een andere oorzaak van ongevallen is slingeren als gevolg van speel- en

inhaalgedrag. Fietsbeheersing uittesten, speel- of imponeergedrag hebben tot gevolg dat bijna tweederde van de fietsongevallen tot 16 jaar eenzijdig is (botsing tegen paaltje, vallen etc.).

Jongeren van deze leeftijd zoeken hun eigen identiteit en verkennen hun grenzen. Ze kunnen verantwoordelijkheid dragen en op hun gedrag worden aangesproken, maar ze willen ook bij de groep horen.⁶

Aandacht voor fietsgedrag

Als docent kunt u aandacht geven aan het specifieke fietsgedrag van leerlingen in de basisvorming en met name aan het fietsen in groepen. Een uitgelezen moment om dat te doen is voorafgaand aan een gezamenlijke fietstocht naar een buitenschoolse activiteit. Een aansprekend aandachtspunt hierbij is het gebruik van MP3-spelers en mobiele telefoons op de fiets.

Verder is het van belang dat (beginnende) autobestuurders beter leren anticiperen op het gedrag van fietsers in groepen en de onverwachte manoeuvres die daarvan het gevolg zijn.

6. *Toolkit Permanente Verkeerseducatie*, hoofdstuk leerdoelen (*Traffic Test* p. 54-68), Kennisplatform Verkeer en Vervoer (www.kpvv.nl), Ministerie van V en W, Rotterdam/Den Haag 2006.

Materiaal van de Fietsersbond

De Fietsersbond biedt lesmateriaal aan over slim, duidelijk, zichtbaar en waakzaam fietsen. Het lespakket *Meneer Willems leert fietsen* (met videoband en begeleidende handleiding voor docenten) reikt elementaire houding- en gedragstips aan. Daarbij zijn herkenbare verkeerssituaties het uitgangspunt: passeren van stilstaande auto's, naast elkaar fietsen op een landelijke weg zonder fietspaden, een bus die op een kruispunt bij groen licht rechtsaf slaat, linksaf slaan met voorsorteren etc.

In Meneer Willems leert fietsen staan vier vuistregels centraal:

- Laat merken wat je wilt
- Zorg dat je gezien wordt
- Neem de ruimte
- Kijk uit je doppen

Dezelfde vuistregels komen terug in de succesvolle Fietsersbond-brochure *Het recht van de sterkste*.

De video en docentenhandleiding *Meneer Willems leert fietsen* zijn te bestellen bij de Fietsersbond.

De kosten zijn € 21,15 inclusief porto.

Het recht van de sterkste is gratis. Bestellen kan via tel. 030-2918171 of info@fietsersbond.nl.

Hans Wessels 'doet' het gewoon op het Wellantcollege in Oegstgeest

Hans Wessels kan niet wachten om ons in de lerarenkamer op zijn laptop foto's van allerlei schoolactiviteiten te laten zien. Wessels werkt sinds 1975 als docent lichamelijke opvoeding op de Oegstgeestse vestiging van het Wellantcollege. Met zijn enthousiasme slaagt hij erin op schijnbaar eenvoudige wijze aandacht aan fietsen te besteden.

Het Wellantcollege in Oegstgeest is een van de vier scholengemeenschappen in de Leidse regio die betrokken zijn bij een proef meer te doen aan verkeerseducatie in het voortgezet onderwijs. Wessels is de contactpersoon voor het Wellantcollege en heeft daarvoor één uur per week beschikbaar. De school, gespecialiseerd in groen, heeft een VMBO- en een MBO-afdeling. De leerlingen komen uit de gehele regio, de helft volgt leerwegondersteunend onderwijs.

Meteen toeslaan

In het rooster van de school zijn geen verkeerslessen opgenomen. Wessels vindt dat ook niet nodig en kiest voor een praktische benadering. Hij slaat meteen toe. De eerste keer dat de nieuwe leerlingen naar de school komen, verkennen ze de route van huis naar school samen met hun ouders. De school vraagt dat van tevoren in een brief. Aan het begin van het nieuwe schooljaar gaan de brugklassers direct een week op kamp naar Noordwijk of Noordwijkerhout. Ze fietsen daar in een groep van honderd of twee groepen van vijftig naar toe. Voor het ver-

trek maakt Wessels de nieuwe leerlingen wegwijs in het fietsen in groepen. In de onmiddellijke omgeving van de school laat hij ze oefenen en geeft hij instructie: "Ik leg uit hoe je moet roepen naar achteren in de groep, wat je moet doen als je een paaltje ziet of een kuil en dat je geen gaten moet laten vallen. Het belangrijkste is dat je altijd individueel moet beslissen, ook al fiets je in een groep." Ook de technische staat van de fietsen wordt door de brugklassers vóór de tocht naar het kamp gecontroleerd, met behulp van een checklist.

Mogelijkheden in het 'nieuwe leren'

Ook zonder verkeerslessen zijn er volgens Wessels mogelijkheden om aandacht te besteden aan fietsen, ook en misschien wel juist door het 'nieuwe leren'. De leerlingen moeten zelfstandig 'werken aan prestaties' en kunnen daarvoor zelf onderwerpen met opdrachten uitkiezen. Eén van de onderwerpen is 'de weg naar school', de leerlingen leren daarin de schoolroute verkennen. Bij het vak algemene techniek wordt er aandacht aan fietsverlichting gegeven.

Schoolomgeving

Bij ons vertrek zien we in het raam van de ruimte van de conciërge een instructie hangen over het plakken van fietsbanden. Die heeft Wessels van internet geplukt, altijd handig voor leerlingen met een lekke band. Vóór de schoolgang zien we snelheidsremmers. Er rijdt steeds meer verkeer langs de school, omdat vlakbij een nieuwbouwwijk verzezen is. Op verzoek van de schooldirectie zijn daarom de snelheidsremmers geplaatst.

TIP

- Vraag als school-directie aan de gemeente de schoolomgeving of schoolroute veiliger te maken.

Veilige schoolroutes en een veilige schoolomgeving

Voor leerlingen is het belangrijk dat de fietsroute van huis naar school veilig en comfortabel is. Dat betekent in de praktijk een goed onderhouden fietspad, uitgevoerd in asfalt, voldoende breed en met overzichtelijke kruisingen.

Andere routes

Voor leerlingen in het basisonderwijs is er vaak wel aandacht voor veilige schoolroutes. In het voortgezet onderwijs is dat veel minder het geval. Jammer, want zoals al eerder gezegd, verandert er veel met de overgang naar het voortgezet onderwijs. Op het kiezen van de routes hebben de ouders/verzorgers aanvankelijk invloed en daardoor worden gevaarlijke routes zoveel mogelijk vermeden. Maar al spoedig kiezen de brugklassers hun eigen routes op grond van woonadressen van vriendjes en vriendinnetjes, of ze fietsen naar plekken waar wat te beleven valt. De verkeersveiligheid speelt geen overwegende rol meer.

Kennisplatform voor Infrastructuur, Verkeer, Vervoer en Openbare ruimte (CROW) publiceerde in 2003 de brochure *Samen werken aan een Duurzaam Veilige Schoolomgeving, Kind als maat der dingen*, toegespitst op het basisonderwijs. Hierin staan suggesties voor een duurzaam veilige schoolomgeving die ook voor het voortgezet onderwijs relevant zijn:

- een maximum snelheid van 30 kilometer voor de entree van de school
- goede oversteekvoorzieningen bij de school
- een inhaalverbod voor de entree van de school.

Veilig Verkeer Nederland hanteert tien gouden regels voor een veilige schoolomgeving, vooral gericht op het basisonderwijs. Deze zijn in 1998 opgesteld door de Stichting Kinderen Voorrang en de Delftse afdeling van de Fietsersbond (zie www.veiligverkeernederland.nl). Er zijn regels voor:

- de route naar school
- een goede fietsenstalling
- een onbelemmerd uitzicht voor kinderen
- een veilige uitgang.

Een autovrije straat voor de school is het best, en wanneer dat echt onmogelijk is een inrichting als woonerf met stapvoets rijdende auto's en voorrang voor kinderen. Specifieke richtlijnen voor het voortgezet onderwijs zijn er niet, maar duidelijk is dat daarvoor in principe dezelfde uitgangspunten gelden. Een uitwerking zal rekening moeten houden met de bijzondere kenmerken van de school en de leerlingen. Zo zijn vestigingen van deze scholen in de regel groter dan die van basisscholen en liggen ze vaker aan drukke, doorgaande wegen.

TIP

- Laat leerlingen de schoolroute en schoolomgeving met de knelpunten daarin in kaart brengen, en ze via de school op verschillende websites melden, bijvoorbeeld op die van de gemeente of op www.fietsersbond.nl/meldpunt.

Kritische situaties

Drie verkeerssituaties zijn kritisch:

- onoverzichtelijke en/of drukke kruis- en oversteekpunten
- wegen waar geen aparte fietsvoorzieningen zijn
- rotondes.

Bijna 90% van de leerlingen maakt volgens onderzoek van sociaal-wetenschappelijk onderzoeksbureau ITS op de route naar school één van deze situaties mee, 55% minstens twee en 8% alle drie.

Tweederde fietst op de route naar school niet over een fietspad. Leerlingen uit dorpen, die langer moeten fietsen naar school, komen deze situaties vaker tegen.

Veilige schoolomgeving

Behalve een veilige route naar school is ook een veilige schoolomgeving belangrijk. Het Nationale

Routes in kaart

Veilig Verkeer Nederland heeft voor de leerlingen van groep 8 van het basisonderwijs, die de stap maken naar het voortgezet onderwijs, een les- en informatiepakket samengesteld: *Van 8 naar 1*. Daarmee kunnen de leerlingen zich samen met hun ouders en de leerkrachten voorbereiden op de route naar de nieuwe school. Ze vullen de route in, bekijken hem, sporen gevaarlijke situaties op, bespreken die en verkennen de nieuwe route daadwerkelijk op de fiets. Al doende ervaren zij wat riskante situaties zijn en hoe ze daarmee om kunnen gaan. Voor meer informatie zie www.veilig-verkeernederland.nl. Daar zijn ook specifieke brochures te vinden over routes en knelpunten, het betrekken van kinderen bij het inrichten van de omgeving, je laten zien als fietser, omgaan met vrachtwagens, de schoolomgeving en het begin van het schooljaar. Veel van dit materiaal is vooral gericht op leerlingen van de basisscholen, maar het is voor het werken met 12- tot 16-jarigen relevant achtergrondmateriaal.

Voor de leerlingen in het voortgezet onderwijs biedt Senna Multimedia het project *Verkeerseducatie op locatie* aan. In groepjes verkennen de leerlingen de route van huis naar school om de gevaarlijke situaties in kaart te brengen. Daarbij gaat het zowel om de omgeving en de infrastructuur als om het gedrag van de leerlingen en dat van andere verkeersdeelnemers. De groepjes maken ter plekke beeldmateriaal en voorzien dat van commentaar. Vervolgens wordt het materiaal door een professioneel bedrijf op dvd gezet. Deze wordt gepresenteerd en besproken met andere leerlingen. Meer informatie over dit project is te vinden op www.senna-ict.nl.

In Haaglanden werkt het Haags Centrum voor Onderwijsbegeleiding (HCO) op twee basisscholen (één 'zwarte' school in een oude wijk en een school in de nieuwbouwwijk Ypenburg) aan een proef met het geavanceerde systeem ViaStat. Daarin kan de schoolroute digitaal worden ingevoerd en bewerkt. Een school kan ook zelf, samen met de leerlingen, de fietsroutes naar school in kaart brengen. Met plattegronden en een digitale (video-)camera of mobieltje kom je een heel eind. Vragen die daarbij

gesteld kunnen worden zijn: Waar zijn fietsonvriendelijke situaties? Waar zijn verkeerslichten? Waar zijn gevaarlijke kruispunten en zijn die eventueel te vermijden, omdat er een alternatieve route is? Waar heb je last van bussen/trams of vrachtwagens? Zijn er rotondes en hoe is de voorrang er geregeld? Kun je gebruik maken van fietsvoorzieningen? Wanneer de school onveilige situaties rond de school of op weg ernaartoe wil aanpakken, kan ze de gemeentelijke politiek en de lokale pers benaderen. Lokale afdelingen van de Fietsersbond zijn graag bereid daarbij te helpen. Contactgegevens van de afdelingen kunt u vinden op www.fietsersbond.nl.

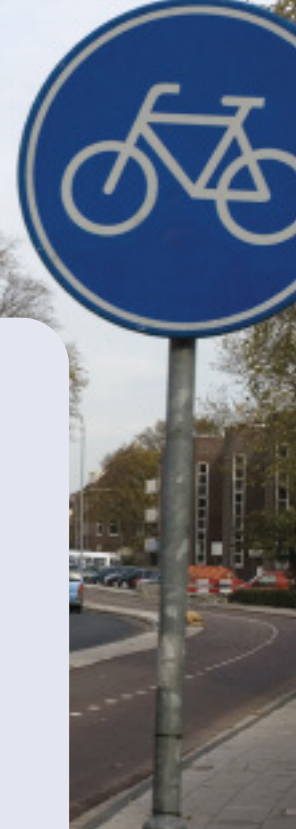
Gevaarlijk vrachtverkeer

Vrachtverkeer vormt voor fietsers een bijzonder gevaar door de zogenoemde dode hoek. Een vrachtwagenchauffeur ziet in bepaalde situaties fietsers niet naast de auto staan. Door acties van de Fietsersbond is in 2003 een dodehoekspiegel voor vrachtwagens verplicht gesteld. Deze spiegel dekt de hoek rechts opzij van de vrachtwagen, maar niet de hoek rechts vóór de wagen. En daar gebeuren de meeste ongelukken. Vanaf 1 januari 2007 is daarom een

extra frontspiegel verplicht. De Fietsersbond bepleit daarnaast onder meer:

- veilige opstelstroken voor fietsers op kruispunten, die goed zichtbaar zijn en vóór de vrachtwagens liggen
- een verbod voor vrachtwagens in de buurt van scholen en/of op bepaalde routes bij het in- en uitgaan van de school.

Het blijft van belang dat jonge fietsers leren wat de dode hoek bij vrachtwagens is en hoe ze daar in hun fietsgedrag rekening mee kunnen houden. In 2005 organiseerde 3VO voor brugklasleerlingen van het Wellant-college in Oegstgeest en het Driestar College in Leiden het project *Good to See You*. Bij de Leidse Groenordhallen stonden zes vrachtwagens met verschillende spiegels opgesteld. De chauffeurs gaven uitleg. De leerlingen konden vanuit de vrachtwagens de dode hoek zien en zo ervaren hoe moeilijk het voor chauffeurs is om fietsers te zien. Ook de transportorganisatie TLN heeft een educatief programma, waarbij een chauffeur met wagen de school bezoekt. Informatie op www.veilig-op-weg.nl.

Leerpark Dordrecht

Veilige schoolroutes, een veilige schoolomgeving en goede fietsvoorzieningen zijn makkelijker te realiseren bij nieuwbouw en herstructurering dan bij bestaande situaties. Een bijzonder initiatief is het Leerpark in Dordrecht. Een aantal vestigingen van scholen voor

voortgezet onderwijs ligt tussen het spoor, de N3, een woonwijk en een doorgaande weg. Dit gebied wordt herontwikkeld tot leerpark: In het hart van de stad ontstaat een moderne en levendige stadswijk waarin leren, ondernemen, wonen en plezier op een verrassende manier samenkomen. Doel is onder meer om de leerlijn VMBO-MBO te versterken en leerwerkplekken en praktijkleerruimte aan te bieden. De bestaande scholen worden verbouwd of herbouwd. De centrale verkeersas door het gebied, nu nog een 'gewone weg', wordt de Leerboulevard. Die is toe-

gankelijk voor fietsers en voetgangers. De weg voor auto's en bussen wordt verlegd naar het westen. Ook komt er een fiets- en wandelroute van oost naar west. Deze autovrije routes worden afgesloten met paaltjes. Vanuit de Dordtse wijken kan zo veilig naar het Leerpark worden gefietst. Bij de spoorwegovergang wordt een tunnel aangelegd met een vrij liggend fietspad, dat aansluit op de Leerboulevard. In de schoolgebouwen worden de stallingvoorzieningen rechtstreeks aangesloten op de fiets- en wandelroute. Bij de leerbedrijven komen fietsenstallingen in de openbare ruimte. Bij de fietsparkeervoorzieningen wordt uitgegaan van de kerncijfers uit *Plaats maken* voor de Fiets van het CROW. Meer over dit initiatief is te lezen op <http://cms.dordrecht.nl/leerpark>.

Rotondes

Op rotondes gelden per gemeente verschillende voorrangregels. Dit scheidt verwarring en verhoogt de onveiligheid. Het is daarom belangrijk om je als fietser bewust te zijn van de verschillende voorrangssituaties, en voor de school om hier aandacht aan te besteden. De Fietsersbond onderschrijft de landelijke richtlijn van het CROW voor rotondes: buiten de bebouwde kom hebben alleen automobilisten voorrang, binnen de bebouwde kom automobilisten én fietsers. Ook de provincie Zuid-Holland en het stadsgewest Haaglanden staan achter deze richtlijn. In Zuid-Holland zijn veel rotondes in de bebouwde kom waar fietsers ten onrechte geen voorrang hebben. Gelukkig zijn er ook goede voorbeelden. Zowel in Pijnacker als in Lansingerland hebben fietsers voorrang op de rotondes gekregen. In Berkel en Rodenrijs (gemeente Lansingerland) hebben fietsers nu voorrang op vier rotondes op dezelfde weg, mede omdat scholen aan weerszijden van de weg de noodklok hebben geluid.

Fietskaart Den Haag

Veel (grotere) gemeenten hebben een officieel netwerk van fietsroutes op papier of internet. Daarop is te zien wat de beste routes van de woonwijken naar de school zijn. Bijzonder is *Den Haag op de fiets*, een stadsplattegrond (kaart) voor fietsers. Dit is een uitgave van CitoPlan in samenwerking met de plaatselijke afdeling van de Fietsersbond en de gemeente Den Haag. Ook de omliggende gemeenten staan op de kaart. Het gemeentelijke fietsroutenetwerk staat in groen aangegeven. In geel staan aanvullende of alternatieve fietsverbindingen die de Fietsersbond afdeling aanbeveelt. Bij die gele verbindingen van de Fietsersbond is in het bijzonder gelet op veiligheid en de ligging van scholen en winkelcentra. De kaart is voor € 3,90 te koop bij de boekwinkels en kiosken in de Haagse regio.

Routeplanner Zuid-Holland

Voor leerlingen die naar een school voor voortgezet onderwijs in een andere gemeente fietsen, is de fietsrouteplanner voor Zuid-Holland een handig hulpmiddel. Via internet kun je een advies voor een fietsroute opzoeken. Door het aangeven van voorkeuren (bijvoorbeeld door een groen gebied en niet langs de snelweg) worden alternatieve mogelijkheden zichtbaar. De routeplanner is te vinden op de website van de provincie Zuid-Holland, www.zuid-holland.nl.

Rotterdam

In Rotterdam wordt - in het kader van het project *Veilig op School* - aandacht besteed aan veilige schoolroutes. In dat algemene kader kunnen ook de fietsstallingen aandacht krijgen. Meer informatie is te vinden op www.jos.rotterdam.nl.

Verkeersveilige scholen in Groningen

In de provincie Groningen kreeg het Lauwerscollege uit Grijpskerk in oktober 2006 het Verkeersveiligheidslabel. De school organiseerde verkeerslessen en besteedde aandacht aan de schoolomgeving. Dit leidde begin 2007 tot nieuwe en extra stallingen met bredere in- en uitgangen. Ook is er contact met de politie over fietsverlichting. Het blijft niet bij een eenmalige activiteit: een werkgroep met daarin een directielid, een verkeerscoördinator en een ouder zorgt voor permanente aandacht, zodat de school het label niet weer kwijtraakt.

Meldpunten voor onveilige fietsroutes

Tijdens een door de provincie Zuid-Holland georganiseerd jongerendebat kwamen verschillende klachten over onveilige fietsroutes naar voren. Leden van Provinciale Staten vroegen daarom aan Gedeputeerde Staten om een meldpunt voor onveilige fietsroutes. In samenwerking met de jongerensite Blixum (www.blixum.nl) is een link gemaakt naar het Regionaal Overleg Verkeersveiligheid Zuid-Holland (ROV-ZH). Dit ROV zorgt ervoor dat de meldingen direct naar de juiste wegbeheerder worden doorgestuurd.

De eerste meldingen gaan vooral over fietspaden die te smal zijn, vol kieren en gaten zitten en waarvan de tegels niet gelijk liggen. De Fietsersbond heeft een succesvol eigen meldpunt voor slechte fietspaden. De Fietsersbond gaat daarmee naar de verantwoordelijke wegbeheerder. Surf naar www.fietsersbond.nl/meldpunt.

'Ook de scholen moeten hun verantwoordelijkheid nemen'

Veilig fietsen voor leerlingen in Alphen aan den Rijn

"Het lukt alleen wanneer je met zijn allen verantwoordelijkheid neemt: gemeente, schoolbesturen, Fietsersbond, Veilig Verkeer Nederland, enzovoorts." Aan het woord is Hans Groen in 't Wout, wethouder in Alphen aan den Rijn voor het CDA en verantwoordelijk voor verkeer. Groen in 't Wout is ook voorzitter van het Regionaal Platform Verkeersveiligheid (RPV) Rijnstreek. Tijdens ons gesprek ontpopt hij zich als een warme en enthousiaste pleitbezorger van het samenwerken en verantwoordelijkheid nemen in de hele maatschappij, zeker bij verkeersveiligheid en verkeerseducatie.

Scholen binnenkomen

Alphen aan den Rijn met ruim 70.000 inwoners heeft bijna 8000 leerlingen in het beroeps- en voortgezet onderwijs. De meesten daarvan zitten op een van de drie grote scholengemeenschappen. Groen in 't Wout geeft aan dat het RPV via de onderwijsbegeleidingsdienst probeert toegang te krijgen tot het

voortgezet onderwijs. De bedoeling is om op de scholen contactpersonen (docenten) te krijgen die zich met verkeerseducatie willen bezighouden. "Dat gaat helaas moeizaam, op school moet er iemand echt in geïnteresseerd zijn." De huidige situatie is dat in het voortgezet onderwijs de doorgaande lijn onderbroken wordt. In het basisonderwijs zijn er verkeersouders en -leerkrachten en voor de groep van 0 tot 4 jaar is er ook al verkeerseducatie.

Verlichting

Een project waar Groen in 't Wout trots op is, is de jaarlijkse gezamenlijke fietsverlichtingsactie in de stad en op de scholen: "Die houden we samen met politie, de rijwielhandelaren en de Fietsersbond. Als de verlichting niet goed is, kunnen de fietsers die heel goedkoop aanschaffen, ze betalen alleen de materiaalkosten. Daar wordt heel veel gebruik van gemaakt."

Infrastructuur

Groen in 't Wout wijst op het belang van een goede fietsinfrastructuur: "We hebben heel veel geïnvesteerd in geasfalteerde fietspaden, 90% is nu geasfal-

teerd. Op de Kennedylaan, waar de grote scholengemeenschap Scala staat en waar duizenden leerlingen dagelijks fietsen, heb ik bewust gekozen voor een fietspad in twee richtingen. Iedereen zei dat ik gek was, maar het werkt prima, als het maar breed genoeg is. Je hebt op deze manier veel minder oversteekbewegingen.”

Handhaving

Voorlichting en infrastructuur moeten op orde zijn, maar daarnaast is ook handhaving belangrijk. Als de afspraken duidelijk zijn, moet je ook durven handhaven, vindt Groen in 't Wout. Zo staat er bij het uitgaan van het Ashramcollege tegenwoordig een wijkagent. De school gaat in één keer uit en daarvoor ontstonden in het verleden nog wel eens onverantwoorde situaties.

Gedrag is cruciaal

De cruciale factor bij leerlingen is volgens Groen in 't Wout het groepsgedrag: “Ik zie alle basisleerlingen het verkeersexamen doen. Als je dan vraagt of ze zich eraan zullen blijven houden, zeggen ze nee. We blijven niet zo fietsen, dat is niet stoer. Leerlingen fietsen vaak in groepen en anticiperen niet op het gedrag van andere verkeersdeelnemers. Een automobilist let extra op als hij een groep jonge fietsers voor zich ziet. Fietsers denken er op deze leeftijd niet aan dat een auto ook wel eens géén voorrang kan verlenen.”

Ongevallen

De gemeente Alpen aan den Rijn analyseert de ongevalcijfers en ziet daarin ook het belang van het specifieke groepsgedrag bevestigd. Van de vijftien ongevallen met letsel waarbij fietsers betrokken waren, ging het zeven keer om aanrijdingen tussen (brom-)fietsers, bijvoorbeeld door inhalen als er een tegenligger aankomt. Bij de andere gevallen ging het om botsingen tussen fietsers en auto's, vaak omdat de auto geen voorrang verleende.

Toekomst

Voor de toekomst zet Groen in 't Wout in op twee sporen voor verkeerseducatie op scholen voor voortgezet onderwijs:

- werken met schoolcontactpersonen die zich met verkeer bezighouden
- verbeteren van het gedrag op de schoolroutes: “Daar moeten we meer in investeren en de krachten bundelen in organisatorische zin. Ook de scholen moeten hun verantwoordelijkheid nemen.”

Verkeerseducatie in het voortgezet onderwijs

In het voortgezet onderwijs wordt veel minder aandacht besteed aan verkeerseducatie dan in het basisonderwijs: gemiddeld slechts 2 uur per jaar. Een kwart van de 1,2 miljoen leerlingen in het voortgezet onderwijs krijgt volgens Veilig Verkeer Nederland zelfs helemaal geen verkeerseducatie. In Zuid-Holland is dat niet veel beter. Maar er is een kentering, want het aanbod groeit.

Veilig Verkeer Nederland (VVN) pleit voor structurele aandacht voor verkeerseducatie voor 12- tot 16-jarigen en wil dat het onderwerp expliciet wordt opgenomen in de kerndoelen van het voortgezet onderwijs. VVN wil een vak 'integrale veiligheid' met verkeersveiligheid als onderdeel. Ook ziet VVN mogelijkheden om bij invoering van de maatschappelijke stage leerlingenactiviteiten op het gebied van verkeersveiligheid en -educatie te ontplooiën. De mensen uit het onderwijs, de verkeersveiligheidsorganisaties en schoolbegeleidingsdiensten die wij gesproken hebben voor het maken van deze brochure denken soms verschillend over het nut van specifieke voorstellen, maar over één ding zijn ze het eens: je moet aansluiten op de leefwereld van de leerlingen en moderne technieken gebruiken. Aangeboden lesmateriaal is vaak te belerend: te veel van bovenaf en niet interactief genoeg.

TIP

- Probeer geïnteresseerde docenten, ouders en leerlingen bij elkaar te brengen en zoek aansluiting bij een regionaal netwerk via de schoolbegeleidingsdienst en het Regionaal Platform Verkeersveiligheid in uw regio.

Gebrek aan aandacht

Waarom is er vaak gebrek aan aandacht voor verkeerseducatie in het voortgezet onderwijs?

- Wethouders met onderwijs in hun portefeuille zijn vaak niet geïnformeerd over en/of geïnteresseerd in het onderwerp
- In het lesrooster is er vaak geen ruimte voor; verkeerseducatie is niet opgenomen in de kerndoelen van het voortgezet onderwijs
- Speciale lessen of projecten in het kader van verkeerseducatie mogen niet ten koste gaan van de 'normale' lessen.

Stand van zaken Zuid-Holland

De provinciale verkeersveiligheidsorganisatie ROV Zuid-Holland begon in 2005 met het opzetten van een *Structurele Aanpak Verkeerseducatie Voortgezet Onderwijs*. De landelijke kern- en leerdoelen én de praktijk zijn de uitgangspunten. Vervolgens moeten deze uitgangspunten gehanteerd worden door de negen regionale platforms verkeersveiligheid (RPV's). Bij het ontwikkelen van nieuwe producten wordt samengewerkt met de onderwijsbegeleidingsdiensten. Van de negen regio's is Goeree-Overflakkee voorloper. Op het eiland bestaat een netwerk van schoolcontactpersonen

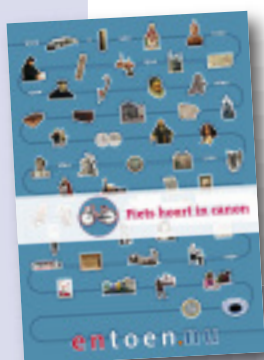
Fietsen in de geschiedenis

Fietsen kan onderdeel uitmaken van het geschiedenisonderwijs.

Er is tenslotte geen land waar zoveel gefietst wordt als Nederland. Vrijwel overal moest de fiets plaats maken voor de auto, maar

in Nederland hield de fiets dapper stand. Volgens de één omdat de fiets bij onze calvinistische mentaliteit past, volgens anderen vanwege het specifieke karakter van de Nederlandse ruimtelijke ordening. In het ledenblad *De Vogelvrije Fietser* van de Fietzersbond stond

daarom een pleidooi om de fiets op te nemen in de canon van de Nederlandse geschiedenis. Deze canon werd in 2006 opgesteld om de ontwikkeling van Nederland te laten zien.

van de vier scholen voor voortgezet onderwijs in Middelharnis en Sommelsdijk. De schoolcontactpersonen krijgen een vergoeding voor tachtig uur per jaar.

Docenten op de scholen in de regio's Hoekse Waard en Holland-Rijnland zijn voor één à twee uur per week vrijgesteld om aandacht te besteden aan verkeerseducatie. Het netwerk op Goeree-Overflakkee bestaat al een aantal jaren en draait op het moment prima. Een greep uit de activiteiten van het netwerk tot op heden:

- het geven van bromfietscursussen
- het houden van een Kruispunt-debat door *Team Alert*, voorbereid met een cursus debatteren bij het vak Nederlands
- een project over verkeersveiligheid op de school voor technisch VMBO
- een les over alcohol en drugs in het verkeer (bij biologie)
- opknappen van fietsen voor asielzoekers op de school voor technisch VMBO.

De stadsregio Rotterdam zal binnenkort de eerste verkeersleerkracht voor het voortgezet onderwijs aanstellen. Deze zal, net als de vakleerkrachten in het basisonderwijs, in dienst zijn van de onderwijsbegeleidingsdienst en voor alle scholen in de regio beschikbaar zijn. Het ROV Zuid-Holland zal in 2007 op scholen modules aanbieden. Het gaat om zes of zeven modules, die deels nieuw zijn. Zo maakt het Haags Centrum Onderwijsbegeleiding samen met jongeren videofilms over (on-)veilig fietsen, die op een eigen internetsite geplaatst worden.

Het RPV Goeree-Overflakkee onderzoekt of de verkeersleerkracht voor het basisonderwijs in de toekomst ook kan worden ingezet voor brugklassers. Het RPV en het netwerk werken nu aan een meerjarenplan, waarin voor elke jaargroep een specifiek project wordt opgenomen.

Toolkit

Het Kennisplatform Verkeer en Vervoer heeft samen met het ministerie van Verkeer en Waterstaat in 2006 een *Toolkit Permanente Verkeerseducatie* uitgebracht. Deze publicatie bevat een overzicht van alle materialen op het gebied van verkeerseducatie voor de verschillende leeftijdsgroepen. Dit onmisbare overzicht is te downloaden van de website van het kennisplatform: www.kpvv.nl.

Het materiaal bestaat uit zes thema's:

- verkeerseducatieve projecten
- school-thuis route
- gebruik alcohol/drugs
- bromfietsprojecten
- gevolgen van ongevallen
- diversen.

Team Alert

Een opvallende organisatie is *Team Alert*, de enige organisatie op het gebied van verkeersveiligheid die uitsluitend uit jongeren bestaat. Onder het motto 'voor en door jongeren' richt *Team Alert* zich op jongeren van 15 tot 25 jaar. Bijzonder is het project *Kruispunt*, waarbij voor de leerlingen tussen 15 en 18 jaar een debat à la Het Lagerhuis wordt georganiseerd. De leerlingen moeten hier voor of tegenstander van een bepaalde stelling zijn. In Zuid-Holland werd in 2006 vier keer een *Kruispunt* georganiseerd op scholen voor voortgezet onderwijs. In 2007 hoopt *Team Alert* samen met het ROV Zuid-Holland op tien keer uit te komen. Meer informatie vindt u op www.teamalert.nl/kruispunt.

TIP

- *Tom Poes, verzin een list. Er zijn altijd wel aanknopingspunten te bedenken om aandacht te besteden aan fietsen en verkeerseducatie. Dit kan bijvoorbeeld in lessen biologie, techniek, geschiedenis, maatschappijleer of in speciale projecten.*

Een fietsvaardigheidsles in het voortgezet onderwijs

Het schoolplein van het Gemini-college in Ridderkerk, donderdagochtend 22 maart 2007. Groepjes leerlingen kijken met een mengeling van verveling en nieuwsgierigheid naar de voor hen onbekende volwassenen die pionnen, blokken en linten aan het neerzetten zijn.

Aan het werk zijn Hein van den Bemt en Peter van der Laarse van de CED-groep, een in Rotterdam gevestigde schooladviesorganisatie. Hein en Peter zijn betrokken bij *School op SEEF*, het verkeerseducatieproject voor het basisonderwijs van het ROV Zuid-Holland. Het ROV-ZH wil zijn activiteiten uitbreiden naar het voortgezet onderwijs in de verschillende regio's van de provincie. Hein en Peter zijn nu bezig daarvoor een module te ontwikkelen.

Stoere uitdaging

Op het Gemini-college gaat het deze ochtend om een proef. Daarbij draait het om de fietsvaardigheid. Hein en Peter hebben drie onderdelen bedacht:

- bij de eerste oefening gaat het om elementaire vaardigheden
- bij de tweede oefening gaat het om fietsen in een groep
- bij de derde oefening gaat het om ingewikkelder situaties zoals kruisingen en rotondes.

Het duurt even voor de eerste vrijwilligers zich met fiets en al melden om de oefeningen te gaan doen. Docente Joke Anders heeft moeten praten als Brug-

man om de leerlingen zo ver te krijgen. Kreten als "Ik kan toch al fietsen" en "Ik wil niet voor gek staan" zijn niet van de lucht. Hein en Peter kennen hun pappenheimers en blijven rustig. Ze antwoorden: "Mag je eindelijk eens een keer over het schoolplein fietsen." Met de belofte dat de beelden die zij met de videocamera opnemen die avond op het Jeugdjournaal te zien zullen zijn, worden de twijfelaars over de streep getrokken. Giechelend beginnen de eerste meiden te fietsen.

De eerste oefening wordt door de leerlingen als te gemakkelijk en saai ervaren. Toch zijn niet alle leerlingen in staat een *acht* te fietsen, omdat ze teveel op de buitenste blokken letten en daarom de bocht uitrijden. Hein en Peter leggen uit dat je altijd naar de binnenbocht moet blijven kijken. De tweede oefening valt beter in de smaak, al is het maar omdat de leerlingen de opdrachten met zijn tweeën moeten doen: een bocht fietsen, een paaltje passeren en slommen. Ze moeten rekening met elkaar houden en doen dat ook. Heel duidelijk komt naar voren wat het groepsgedrag van deze fietsende leerlingen met zich meebrengt. Wanneer ze op elkaar en op de oefeningen letten gaat het prima. Zodra de aandacht uitsluitend naar de andere fietser of de omstanders uitgaat, gaat het fout met de oefening. Hein en Peter vragen de leerlingen wat ze leuk zouden vinden om te doen. Het antwoord: balanceren en wippen op een plank. Hein en Peter besluiten de derde oefening te laten zitten en gaan op zoek naar planken. Uit de proef wordt duidelijk dat een fietsvaardigheidsoefening in het voortgezet onderwijs anders in elkaar gezet moet worden dan in het basisonderwijs: niet te simpel, gericht op het fietsen in groepen en met 'stoere' uitdagingen.

Verkeersmarkt

Hein en Peter zijn het erover eens dat verkeerseducatie in het voortgezet onderwijs 'een onontgonnen gebied' is. Peter denkt dat de module 'fietsvaardigheid' het beste kan worden aangeboden als onderdeel van een verkeersmarkt. Zo'n markt kan gedurende een dag of een dagdeel worden aangeboden. De scholen kunnen erop intekenen en de onderdelen eruit pikken die hen aanspreken. Ook kunnen alle organisaties die zich met verkeer bezighouden uitgenodigd worden om mee te doen.

'Ze moeten voelen dat fietsen hip is'

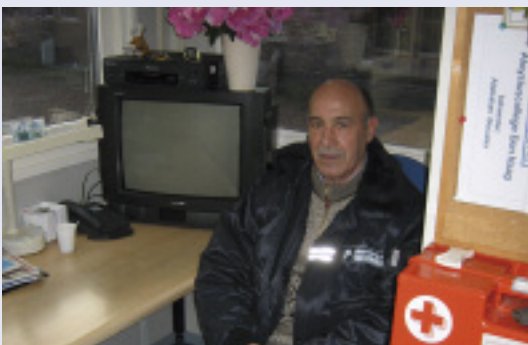
Verborgen in het groen ligt aan de Oostduinlaan in Den Haag het Aloysius College. Een klassiek gebouw met een imposante hal, vensters met glas in lood en een Madonna in mozaïek. Het is een school die iets met fietsen heeft.

Stalling

Buiten zagen wij al de overdekte stalling van Biesieklette met wel 600 plaatsen. Het geheel ziet er schoon en overzichtelijk uit. Daarvoor zorgt de beheerder, de heer Bouazza. Elke schooldag is hij van 8 uur 's morgens tot 4 uur 's middags aanwezig om toezicht te houden, de ruimte schoon te houden, om verhalen van leerlingen aan te horen en om zo nodig (gratis!) een bandje te plakken. De heer Bouazza is werknemer van Biesieklette, maar voelt zich helemaal thuis op de school. Hij is er bovendien trots op dat hij de leerlingen in verschillende talen kan aanspreken.

Gezonde geest

De rector, mevrouw Rola Hulsbergen-Paanakker, komt ons ophalen. In haar spreekkamer barst een spraakwerval los, waarin in bijna elke zin de woorden fiets en sport voorkomen. Het stimuleren van fietsen behoort tot de basisfilosofie van de school: "Een gezonde geest in een gezond lichaam". De school doet veel aan sport, heeft een gezonde schoolkantine met een fruitautomaat en is rookvrij. "We proberen daarbij de leerlingen te laten voelen dat fietsen hip is, anders werkt het niet." De 950 leerlingen komen uit de hele stad en ongeveer tweederde komt met de fiets, ondanks de bushalte voor de deur van de school. "Als kinderen teveel energie hebben, adviseren we de ouders om ze te laten fietsen. In een enkel geval hebben we het zelfs verplicht gesteld."

Beheerder A. Bouazza

In de Haagse schoolroutes zitten volgens de rector twee gevaarlijke, fietsonvriendelijke situaties: wegen met tramrails maar zonder fietspaden, en de onoverzichtelijke situatie rondom het Centraal Station.

Allochtone leerlingen

Het Aloysius College telt zo'n 40 procent allochtone leerlingen. Volgens Van Hulsbergen-Paanakker hebben allochtone ouders er meer moeite mee om hun kinderen te laten fietsen dan autochtone ouders: "Ze vinden de afstanden te groot, beschouwen fietsen als statusverlies (dan kun je zeker geen kaartje voor de bus kopen) en het stallen van de fiets in de woonwijken is moeilijk." Geld om een fiets te kopen is volgens de rector geen probleem.

Ze ziet ook wel verandering: "Een allochtone moeder met twee kindertjes op de fiets, dat is toch het toppunt van integratie."

Fietsweek

In het lesrooster zelf is op dit moment geen ruimte voor verkeerseducatie, fietsen en fietsonderhoud. Tot twee jaar terug organiseerde het Aloysius College jaarlijks een 'Week van de Fiets'. Grote inspirator daarvan was docent Hans Pieterse, die inmiddels niet meer op de school werkt. Onderdelen waren onder meer een wedstrijd bandenplakken, een fietstafette en een slalom.

Bij het passeren van de poort kreeg iedereen op de fiets een kraslot en aan het eind van de week kon je een prijs winnen. Kinderen die geen fiets hadden konden er een lenen via de fietshandel en na de actieweek met korting kopen. Tijdens de eerste actieweek kreeg Pieterse daardoor honderd leerlingen extra op de fiets naar school.⁷

De afgelopen twee jaar is er geen bijzondere activiteit meer geweest. Van Hulsbergen-Paanakker: "We hebben er recent nog met de ouderraad over gesproken. Het probleem is om mensen te vinden die het kunnen en willen doen. We organiseren heel veel activiteitendagen, meestal gaan we daar wel met de fiets naar toe."

7. www.fietsersbond.nl/kinderen

TIP

- Ga binnen of buiten de school op zoek naar een 'fietsambassadeur'. Dit kan een medewerker van school zijn, maar ook bijvoorbeeld een ouder. Ook een groepje leerlingen dat enthousiast het fietsen naar school wil promoten, kan stimulerend werken.

Een goede fietsenstalling? Vanzelfsprekend!

Het lijkt zo vanzelfsprekend dat scholen een goede fietsenstalling hebben. Leerlingen en personeel moeten hun fiets goed, veilig en droog kunnen stallen. Toch is zo'n goede stalling er in de praktijk lang niet altijd.

In oude schoolgebouwen is vaak gebrek aan ruimte. Op sommige basisscholen worden leerlingen daarom zelfs opgeroepen om lopend naar school te komen.

Op tijd aan denken

Ook bij nieuwbouw kan het mis gaan. Architecten en gemeenten houden bij nieuwbouw lang niet altijd rekening met een fietsenstalling. Dat overkwam basisschool 'De Achthoek' in het Amsterdamse Oostelijk Havengebied. Het stadsdeel en het schoolbestuur waren de voorzieningen voor de 500 fietsen domweg vergeten...

Voor architecten, schoolbesturen en gemeenten is volop informatie beschikbaar over de eisen waaraan een goede stalling moet voldoen. Een samenvatting

van deze eisen is te vinden op www.fietsersbond.nl (dossier goed stallingsbeleid) en op www.crow.nl (parkeren, fietsparkeren). Via de CROW-website kunt u ook brochures over fietsparkeren bestellen.

Hoogleraar milieutechnisch ontwerpen Kees Duijvestein van de TU Delft, signaleert een toenemende aandacht voor stallingvoorzieningen bij onderwijsgebouwen: "Een fietser moet zijn fiets goed en droog kunnen stallen en dan op een logische manier naar de ingang van het gebouw kunnen gaan."

Kwaliteit fietsenrekken

Heel belangrijk is de kwaliteit van de fietsenrekken in stallingen. Deze laat in veel gevallen te wensen over. Het wegzetten van de fietsen gaat niet gemakkelijk en de fiets wordt snel beschadigd: er komt een slag in het wiel, of kabels gaan kapot door het in elkaar haken van fietsen. Bij onbewaakte stallingen kunnen de fietsen vaak niet eenvoudig en goed vastgezet worden, waardoor ze diefstalgevoelig zijn.

Bij het aanschaffen van nieuwe rekken is het belangrijk om te informeren of alle soorten fietsen erin gestald kunnen worden. Vorm en maat van onder meer banden en sturen kunnen per fiets erg verschil-

Montaigne Lyceum

Een innovatieve oplossing is gekozen op het Montaigne Lyceum in de Haagse wijk Ypenburg. 700 leerlingen bevolken de school. Op het eerste gezicht lijkt er geen fiets te staan, maar ze zijn er wel: de stalling bevindt zich op het dak van de gymzalen.

len. Rekken waarin niet alle soorten fietsen geplaatst kunnen worden, leiden tot parkeren buiten de rekken. Om vandalisme te voorkomen moeten stallingen tegen een stootje kunnen. Beschadigde onderdelen moeten snel en eenvoudig kunnen worden vervangen. De manier waarop de stallingplekken verankerd zijn in de grond of op de vloer bepaalt hoeveel zwerfvuil er tussen blijft hangen. Bij het aanbrengen van schotten en overkappingen moet gelet worden op het behoud van de sociale veiligheid, zodat geen enge plekken ontstaan.

Om de kwaliteit van de fietsenrekken te verbeteren bestaat er sinds 1998 een keurmerk voor fietsparkeervoorzieningen, het Fietsparkeur. Het Fietsparkeur kwam tot stand op initiatief van de Fietsersbond en Fipavo, de vereniging van fabrikanten en leveranciers van fietsenrekken. Fabrikanten kunnen het keurmerk aanvragen bij de stichting Fietsparkeur. Voor de toekenning bestaan uitgebreide technische kwaliteitseisen. Wat betreft vormgeving, ruimtegebruik en prijs is er een grote verscheidenheid aan fietsparkeervoorzieningen die het Fietsparkeur hebben. Een volledig overzicht met foto's is te vinden op www.fietsersbond.nl (goed stallingsbeleid).

Hoeveel plekken?

De *Ontwerpwijzer Fietsverkeer* van het CROW bevat richtlijnen voor de hoeveelheid fietsvoorzieningen bij onderwijsinstellingen. Bij bestaande situaties is het belangrijk om goed om je heen te kijken (overlast, klachten etc.) en een analyse te maken. Het advies voor zowel werknemers als bezoekers is om te tellen op een normale werkdag met goed fietsweer en daarbij een marge van 20% aan te houden voor groei- en piekmomenten. Bij nieuwe situaties is het advies om voor een school in het voortgezet onderwijs uit te gaan van 60 tot 70 plaatsen per 100 leerlingen. Bij een school met een grote regiofunctie en een sterke concurrentie van het openbaar vervoer kan voor de ondergrens worden gekozen.⁸

Bewaking

In het volgende hoofdstuk komen de voordelen van een bewaakte stalling aan de orde. Er zijn scholen die kiezen voor bewaking door middel van camera-toezicht. Volgens de *Ontwerpwijzer Fietsverkeer* is dat vooral te zien als een aanvulling. Een beheerder zorgt in een bewaakte stalling in de eerste plaats voor veiligheid door de toegangscontrole: "Zonder personeel toch een voldoende veiligheid biedende toegangscontrole realiseren, en tegelijk de bewaakte stalling werkelijk publiek houden in de zin van toegankelijk zijn voor iedere klant, is geen eenvoudige zaak."⁹

8. *Ontwerpwijzer Fietsverkeer* p. 348-359, CROW, Ede 2006.

9. *Ontwerpwijzer Fietsverkeer* p. 359.

TIP

- Kijk of de stalling op uw school veilig is en voldoende, goede plekken heeft. Vraag de Fietsersbond om advies!

Enorme resultaten

De komst van een bewaakte stalling heeft een enorm resultaat. Diefstallen en schade behoren tot het verleden. Rondom de hele school wordt het minder rommelig. De regels die Biesieklette hanteert zijn duidelijk: leerlingen mogen niet in de beheerdersruimte komen en de beheerder moet altijd in het zicht zijn. Brugklassers leren meteen dat ze bij de school moeten afstappen en lopen. Een coördinator van Biesieklette bezoekt de scholen regelmatig om de gang van zaken door te spreken. Daarbij komt ook de taakverdeling tussen conciërge en beheerder aan de orde. Die taakverdeling kan namelijk begrijpelijk genoeg wel eens tot problemen leiden.

Bezuinigingen

Moeilijk voor Biesieklette zijn de bezuinigingen op de gesubsidieerde arbeid van de laatste jaren. Toch is het de organisatie gelukt de activiteiten in stand te houden, waarbij zoveel mogelijk personeelsleden in dienst zijn gebleven. De kostprijs voor het aantrekken van personeel is door de bezuinigingen wel aanzienlijk gestegen. Hierdoor is de groei van het aantal schoolstallingen tot stilstand gekomen, ook omdat de schooldirecties door de bezuinigingen op het onderwijs een afwachtende houding aannemen.

Toekomstplannen

Herman de Graaff is er echter de man niet naar om bij de pakken neer te gaan zitten. Hij hoopt ook buiten de regio Haaglanden aan acquisitie te gaan doen en scholen te interesseren voor bewaakte schoolstallingen. Ook is hij bezig om voor zijn personeel een éénjarige schakelopleiding van de grond te krijgen, waarna zij de tweejarige opleiding tot gediplomeerd fietsenmaker kunnen gaan volgen. Biesieklette kan ook een Fiets-APK verzorgen, waarbij fietsen met behulp van een quick scan worden gekeurd en fietsenmakers 10% korting geven op reparaties. Biesieklette begon daarmee in Den Haag en afgelopen november werd ook in Delft zo'n APK op scholen gehouden.

Groei fietsverkeer

Herman de Graaff is ervan overtuigd dat door de bewaakte schoolstallingen het fietsverkeer daadwerkelijk toeneemt, al heeft hij daarvoor geen harde cijfers.

Ambtenaren van de gemeente Den Haag bevestigen de groei van het aantal fietsen na opening van een bewaakte stalling. In een interview in het blad *Fietsverkeer* in juni 2002 zei ambtenaar Jeroen van der Putten: "Er zijn scholen bij waar we na twee jaar opnieuw rekken hebben moeten bijplaatsen. De groei kan echt schrikbarend zijn."

TIP

- *Bespreek of een bewaakte stalling op uw school iets toevoegt en haalbaar is.*

Actie voor Anton

De stallingbeheerders van Biesieklette zijn geliefd bij leerlingen en docenten. Op het Rotterdams Montessori Lyceum werd zelfs actie gevoerd voor beheerder Anton Renard, die wegens bezuinigingen verdween van de school. Vooral door de vasthoudendheid van de rector kwam Anton weer terug. Op de dag van zijn terugkomst hing er een spandoek aan de stalling en werd hij door iedereen begroet. Helaas is Anton Renard inmiddels overleden.

Veel leerlingen in het voortgezet onderwijs raken hun fiets kwijt door diefstal. Dat gebeurt voor hun huis, bij de sportclub, bij uitgaansgelegenheden én op school. In Nederland worden per jaar zo'n 600.000 fietsen gestolen. Drie procent daarvan, zo blijkt uit een onderzoek van de Fietzersbond, vindt plaats bij onderwijsinstellingen.¹⁰

TIP

- Zoek uit hoeveel fietsen op uw school jaarlijks gestolen worden en geef aan hoe de leerlingen zelf het risico op diefstal kleiner kunnen maken. Het lespakket 'Houd de Fiets' is hierbij zeer informatief, en gaat in op de onderwerpen diefstal, heling en preventie.

Brugklassers

Brugklassers zijn relatief vaak het slachtoffer, omdat ze zowel op school als in de vrije tijd in een nieuwe, riskante omgeving terecht komen. Oudere leerlingen zijn om een andere reden een risicogroep: als hun eigen fiets verdwenen is, kopen zij vaak een gestolen fiets of ze stelen er zelf één.

Sloten

In de twee vorige hoofdstukken ging het om het belang van bewaakte stallingen

Houd de Fiets

De Fietzersbond heeft in het kader van de landelijke antidiefstalcampagne *Houd de Fiets* een speciaal pakket voor leerlingen ontwikkeld, bestaande uit een dvd, gratis aanvullend materiaal en lessuggesties. Het pakket is te bestellen bij de Fietzersbond, tel. 030-2918171 of e-mail info@fietzersbond.nl.

en goede rekken. Als bewaking niet mogelijk is, wordt het extra belangrijk om rekken met goede vastzetmogelijkheden te hebben. Het vastzetten van een fiets met een ketting (lieft twee) van goede kwaliteit verlaagt de kans op diefstal aanzienlijk. Het is zinvol om als school leerlingen te adviseren

Controle schoolfietsenstalling

Succesvol is een project in Eindhoven, waar de politie in twee stadsdelen elke maand een schoolfietsenstalling controleert op gestolen fietsen. De resulta-

ten overtreffen de verwachtingen. In de eerste maanden van 2005 werden meer fietsen teruggevonden dan dat er aangiften van diefstal werden gedaan. De leerlingen die op een gestolen fiets rijden, worden aangehouden op verdenking van heling. De fietsen gaan terug naar de eigenaar of de verzekeraar. De helers krijgen bij schikking een boete opgelegd. Voorwaarde voor het succes is een goede

samenwerking met de scholen. Goede indicatoren voor diefstal zijn volgens de politie 1) geen of een ander slot op de fiets en/of 2) een weggekraste codesticker of weggekrast framenummer. In Dordrecht bezocht de politie een middelbare school na de presentatie van de plaatselijke Fietsdiefstalscan. Veel leerlingen schrokken toen zij er door de agent op gewezen werden dat ze op een gestolen fiets reden.

Het Gemini College in Ridderkerk heeft gekozen voor een duidelijk beleid. De school heeft een bewaakte fietsenstalling. Aan het begin van het schooljaar krijgen de leerlingen een vaste plaats toegewezen. Alle fietsen moeten een aan het frame gemonteerd slot hebben en op slot staan. Fietsen die niet op slot staan, worden met een kettingslot van de school op slot gezet. De leerling van wie de fiets is, moet het slot verplicht huren voor 50 eurocent.

over het op slot zetten van hun fiets. Waar scholen dat doen, komt fietsdiefstal minder vaak voor.

Om het opsporen van gestolen fietsen te vergemakkelijken kunnen scholen hun leerlingen helpen de unieke gegevens van hun fiets te registreren op kaartjes. Deze kaartjes zijn verkrijgbaar bij de politie. Ook kan de politie of de fietsenmaker gevraagd worden een postcode en huisnummer in het frame van de fiets te graveren. De gestolen fietsen zijn dan eenvoudiger te traceren.

10. Presentatie *Offensief Houd de Fiets*, *Fietsersbond 2005*, te vinden op: www.fietsberaad.nl, dossier diefstal.

Hoe steel ik een fiets

De Fietsersbond kan ook de cursus *Hoe steel ik een fiets?* verzorgen op scholen. Een als fietsendief vermomde acteur laat zien hoe gemakkelijk het stelen van een fiets in de praktijk is. Wie met eigen ogen ziet hoe dat gaat, denkt voortaan wel twee keer na bij het op slot zetten van z'n fiets. Voor meer informatie kunt u terecht bij de Fietsersbond.

Op een fiets die technisch in orde is kun je prettig en veilig fietsen. In de praktijk mankeert er nogal wat aan de fietsen van leerlingen.

Onveilige fiets

Vier op de tien leerlingen rijden op een ondeugdelijke fiets, plattelandskinderen hebben wel vaker een goede fiets. Uit onderzoek onder leerlingen uit het voortgezet onderwijs blijkt dat de helft van hen soms of vaak met slecht afgestelde remmen rijdt. Ruim een kwart fietst vaak of altijd zonder licht. Slechts een kwart zegt in het donker altijd met een werkend voor- en achterlicht te rijden. Vooral jongens en oudere leerlingen rijden vaker op een onveilige fiets.¹¹

13% van de ongevallen waarbij alleen een fietser is betrokken, is het gevolg van een mankement. 7% van de fietsers ouder dan 12 jaar die bij een ongeval betrokken waren, zei dat tekortkomingen aan de fiets de oorzaak van het ongeval waren. Het meest voorkomend zijn: het ontbreken van goede verlichting, ondeugdelijke remmen en mankementen aan het frame.¹²

Aandacht voor de staat van de fiets

Het is aan te bevelen in het voortgezet onderwijs aandacht te besteden aan 'de staat van de fiets'. Hier volgt een aantal ideeën over hoe dat kan:

- Bij techniekonderwijs kunnen leerlingen leren eenvoudige reparaties te verrichten (verlichting, remkabels en lekke banden)
- Bij natuurkunde of algemene technieken kan, aan de hand van een fietslamp en/of de werking van een dynamo, uitleg worden gegeven over het opwekken van elektriciteit
- Gebruik het werkblad *Fietscontrole* van Veilig Verkeer Nederland (te vinden op www.veiligverkeernederland.nl) om de technische staat van de fiets te controleren. Denk aan onderdelen als stuur, bel, rem, banden, trappers, ketting, reflectoren, verlichting en bagagedragers. Voorafgaand aan het begin van een werkweek is een goed moment om dit te doen. Ook valt te denken aan een buitenschoolse activiteit per groep voorafgaand aan het schooljaar
- Afdelingen van Veilig Verkeer Nederland kunnen samen met de politie fietscontroles organiseren

Bagage

Tassen (met schoolboeken) aan het stuur zorgen jaarlijks voor veel ongevallen, met vaak vervelende gevolgen. Ook bagage in een fietsmand kan gevaarlijk zijn, omdat kinderen daardoor kunnen gaan slingeren. Het is beter om de schooltas mee te nemen achterop de bagagedrager onder goede, niet versleten snelbinders of in een fietstas. Een goed en populair alternatief is een rugzak. Bij een rugzak moet er wel op gelet worden dat deze niet te zwaar is. Scholen kunnen hun nieuwe brugklassers erop wijzen dat ze niet elke dag al hun schoolboeken hoeven mee te nemen.

- Een variant hierop is het houden van een Fiets-APK. Nu al wordt deze door sommige afdelingen van de Fietsersbond en door stallingorganisatie Biesieklette gehouden op basisscholen en langs fietsroutes
- Doe mee aan de plaatselijke verlichtingsacties die politie Fietsersbond en rijwielhandelaren in het najaar in veel plaatsen houden. Organiseer de actie op school en zorg dat de verlichting ter plekke gratis of voor een prikkie in orde kan worden gemaakt
- Houd een discussie in de klas over de voor- en nadelen van soorten fietsverlichting en verschillende remsystemen.

Een handige en overzichtelijke folder over een veilige fiets is *Een veilige fiets voor uw kind* van Veilig Verkeer Nederland.

11. *Veilig naar school*, uit *Verkeerskunde* nr. 7/2003 p. 18-23.

12. www.swov.nl, Slachtoffers onder fietsers.

Allochtone Nederlanders fietsen minder dan autochtone Nederlanders. Landelijke onderzoeken¹³ bevestigen dit beeld: het fietsgebruik onder allochtonen is minder dan de helft van het fietsgebruik onder autochtonen.

Onderzoeksuitkomsten

De voornaamste uitkomsten van deze onderzoeken:

- Marokkanen en Turken fietsen veel minder dan Antillianen en Surinamers
- Allochtone tieners fietsen minder dan autochtone leeftijdsgenoten, maar de kloof is minder groot dan bij de oudere leeftijdsgroepen. Bij Turkse/Marokkaanse tieners is het fietsgebruik 35% lager, bij Antillianen/Surinamers 25%
- Na het achttiende jaar daalt het fietsgebruik sterk onder autochtonen én allochtonen. Tussen 18 en 30 jaar halveert het gebruik, onder Turkse en Marokkaanse jongvolwassenen daalt het nog scherper (70%)
- Turken en Marokkanen die slecht geïntegreerd zijn, fietsen significant minder en verdienen extra aandacht in het beleid. Mogelijk bevordert het stimuleren van het fietsgebruik ook de integratie.
- Het fietsbezit onder allochtonen is veel lager (onder autochtonen 97%, onder allochtonen 75%).
- Een goede fietsinfrastructuur is belangrijk. Allochtonen uit gemeenten met een goede fietsinfrastructuur fietsen twee keer zo vaak dan allochtonen uit gemeenten met een slechte fietsinfrastructuur

- Overgewicht komt onder allochtonen vaker voor, ook onder kinderen van Turkse en Marokkaanse afkomst. Dagelijks een half uur matig intensief bewegen door te fietsen is onderdeel van een gezonde leefstijl.

Redenen voor lager fietsgebruik

- in het land van herkomst wordt niet gefietst
- men heeft nooit leren fietsen
- de aanschaf van een fiets is een financieel probleem
- de fiets heeft geen status
- de fiets heeft het imago het voermiddel van de armen te zijn
- de positie van de vrouw binnen de islam belemmert het fietsgebruik
- angst voor verkeersonveiligheid.

Zuid-Holland

Voor de provincie Zuid-Holland gelden enkele specifieke gegevens die passen in het geschetste beeld.

In Rotterdam heeft 76% van de inwoners een fiets, maar onder niet-westerse allochtonen is dat maar de helft. Uit een quick scan van het ROV Zuid-Holland onder verkeersveiligheidsorganisaties en allochtone groepen bleek eveneens een lager fietsgebruik onder allochtonen. Gedeputeerde Staten in Zuid-Holland zien een rol voor diverse lokale partners en voor fietsfabrikanten en -importeurs, ondermeer voor het beschikbaar stellen van fietsen voor fietslessen.

13. *Het fietsgebruik van allochtonen nader belicht*, aanvullende analyse op de SCP-verkenning Anders Onderweg, Fietsberaad publicatie 11a, Rotterdam 2006.

TIP

- *Ga na of de allochtone leerlingen op uw school minder fietsen en maak eventueel een plan om het fietsgebruik te verhogen.*
- *Zoek uit of de school bij een kringloopbedrijf, fietshandel of de politie goedkoop fietsen kan aanschaffen.*

Biking to school is cool

Een nieuw initiatief is *Biking to School is Cool*. Het is door Balancia Consultancy en Sama Advies ontwikkeld voor gemeenten en voortgezet onderwijs. De leerlingen worden door de gemeente gesponsord als ze dagelijks naar school

fietsen. Het aantal door leerlingen gefietste kilometers maalt de sponsorbijdrage bepaalt de opbrengsten per school. Die opbrengsten gaan naar ontwikkelingsprojecten in de Derde Wereld, per school kunnen de leerlingen een eigen

project uitkiezen. De voornaamste doelen zijn dat (allochtone) jongeren vaker gaan fietsen en dat overgewicht wordt tegengegaan. Meer informatie is te vinden op de websites www.balancia.nl en www.sama-advies.com.

Nieuwkomers leren fietsen op NOVA College

Aan de buitenkant wijst niets erop dat achter de witte gevel aan de Hoofthofkade in de Haagse Schildersbuurt een bijzondere school schuilgaat. Het NOVA College is een speciaal onderdeel van het Johan de Witt College. Er wordt onder andere les gegeven aan nieuwkomers: leerlingen die vanuit het buitenland in Nederland zijn gekomen. Deze leerlingen zijn korter dan twee jaar in Nederland en beheersen de Nederlandse taal onvoldoende om het reguliere onderwijs te volgen. Het leren fietsen is een van de onderdelen van het lesprogramma.

Fietsen is inburgeren

"Voor ons is het vanzelfsprekend dat je fietst, voor veel nieuwkomers niet. Wij zeggen: in Nederland moet je kunnen fietsen en zwemmen. Dat hoort bij de inburgering." Aan het woord is Ajoeb Mohamed, de onderwijsdirecteur van het NOVA College. Tijdens ons gesprek ontpoppen de directeur en de docenten Jeroen Vrolijk en Bouchra Demnati zich als hartstochtelijke propagandisten van het fietsen door leerlingen.

Werkweek

Jeroen is net terug van een werkweek in het Drentse Vledder. Daar hebben de leerlingen dagelijks fietstochten gemaakt, de langste was zelfs 30 kilometer. "Je ziet dan dat kinderen die al goed kunnen fietsen degenen helpen die het slechter kunnen. En dat moet dan in het Nederlands. Zo leren ze elkaar meteen ook de taal."

Schoolfietsen

De school heeft zelf fietsen aangeschaft om de leerlingen het fietsen te leren. Voor de kinderen is het namelijk niet vanzelfsprekend om een fiets te kopen. Soms ontbreekt ook simpelweg het geld. Het leren fietsen vindt plaats in het project *Trapvaardig*. De leerlingen krijgen theorieles en in het prachtige Techniek Breed-lokaal worden eenvoudige reparaties uitgevoerd. Het leren fietsen in de praktijk gebeurt in het Zuiderpark, waar geen auto's langs scheuren en je veilig kunt oefenen.

De fietsen blijven op school. Door de lessen zijn er wel kinderen die zelf een fiets gaan aanschaffen. Daarvan getuigen de fietsen in de stalling op de binnenplaats. De schoolfietsen worden ook gebruikt om bij mooi weer uitstapjes te kunnen maken. Jeroen: "Aan het eind van het schooljaar hebben we een mooie tocht gemaakt door het Haagse Bos en langs paleis Noordeinde. Zo leren de leerlingen meteen de stad kennen."

Verlanglijst

Voor de toekomst hebben de docenten een verlanglijstje. Ajoeb noemt het opknappen en gebruiken van zwerffietsen en fietswrakken uit de stad. Bouchra pleit voor beter materiaal op het gebied van verkeerseducatie: "Het materiaal voor basisscholen sluit niet aan op de belevingswereld van onze leerlingen." Bouchra zou ook graag een speciaal park of verkeersplein zien om te oefenen en verkeerssituaties te simuleren. Ten slotte zegt Ajoeb: "Ik zou graag een officieel certificaat willen hebben als fietsvriendelijke school. En een certificaat voor de leerlingen die hebben leren fietsen." Een idee voor de Fietsersbond?

Schoolomgeving

In de docentenkamer kijken we van boven neer op de kade. Ajoeb wijst op het belang van veilige schoolroutes: "We hebben jarenlang gevochten voor een veiliger verkeerssituatie vóór de school. Eindelijk is het nu éénrichtingsverkeer voor auto's geworden op de Hoofthofkade, met fietsstroken aan weerszijden. Er ligt een drempel op de Hoofthofkade, maar de afstand tot de in- en uitritconstructie bij de Hobbemastraat is te groot. Er zou een drempel bij moeten komen."

Dat fietsen gezond is, is een waarheid als een koe. Maar ook is het waar dat in 2007 veel Nederlanders niet genoeg bewegen.

Ongeveer 45% van de mannen en 35% van de vrouwen lijdt aan (ernstig) overgewicht (bij kinderen gaat het om 13% van de jongens en 14% van de meisjes).¹⁴ Onder allochtonen is het probleem nog groter. Te veel, te vet, te zoet eten en te weinig lichaamsbeweging zijn de belangrijkste oorzaken van overgewicht.

Fietsen en de norm

De norm voor gezond bewegen voor jeugdigen is dagelijks een uur matig intensief lichamelijk actief zijn. Fietsen is zo'n vorm van matig intensief bewegen. Iedereen die dagelijks naar school fietst, haalt al (een deel van) de norm voor gezond bewegen. Daarmee is fietsen een eenvoudig, toegankelijk en goedkoop middel tegen overgewicht. Omdat we in Nederland veel fietsen zijn de cijfers voor overgewicht overigens minder alarmerend dan die in andere Europese landen.

Het voorkómen van overgewicht krijgt meer aandacht van gemeenten en GGD's. Zo is er in Rotterdam een programma opgezet voor gezond eten en bewegen bij de jeugd met een eigen website: www.rotterdamlekkerfit.nl. Daarop staat ook de

simpele tip om meer te fietsen. Het ROV Zuid-Holland werkt samen met de GGD aan een pakket over gezond bewegen, dat samen met het project *Verkeerssling* wordt aangeboden aan basisscholen.

Schone lucht

Fietsen is niet alleen belangrijk om overgewicht te voorkomen. Ook de luchtverontreiniging (de uitstoot van uitlaatgassen) kan flink omlaag, wanneer kinderen niet met de auto naar school worden gebracht en jonge volwassenen blijven fietsen, zeker op de korte afstanden tot 7,5 kilometer. De Fietsersbond berekende met medewerking van het Milieu- en Natuurplanbureau en onderzoeksbureau CE de belangrijke bijdrage die meer fietsen aan de verbetering van het klimaat kan leveren.¹⁵

Aandacht op school

Scholen die aandacht willen geven aan gezondheid, schone lucht en milieu, doen er goed aan het fietsen van hun leerlingen én docenten zoveel mogelijk te stimuleren.

Daarnaast is fietsen voor leerlingen een prima uitlaatklep om energie kwijt te raken.

TIP

- Maak als school aan leerlingen duidelijk waarom fietsen gezond voor je is, bijvoorbeeld door dit onderwerp mee te nemen in lessen verzorging en biologie.

14. Rapport *Overgewicht en obesitas*, Gezondheidsraad 2003, geciteerd op www.overgewicht.org.

15. De precieze berekeningen zijn te lezen in *De Vogelvrije Fietser*, januari-februari 2007, p. 8-10.

Folder gezondheid

Bij de Fietsersbond is een gratis folder te krijgen: Hoe blijf je fit en gezond? Pak vaker de fiets!

Nuttige adressen

Fietsersbond

Postbus 2828, 3500 GV Utrecht
tel. 030-2918171
www@fietsersbond.nl
info@fietsersbond.nl

Fietsersbond Zuid-Holland

provzuidholland@fietsersbond.nl
Lokale afdelingen van de Fietsersbond
in Zuid-Holland vindt u op
www.fietsersbond.nl/zuidholland

Veilig Verkeer Nederland

Postbus 423, 1270 AK Huizen
tel. 035-5248800
www.veiligverkeernederland.nl
info@vvn.nl

Veilig Verkeer Nederland Steunpunt West/Zuid-Holland

Postbus 1062, 2280 CB Rijswijk
tel. 070-4130400
Steunpuntzuidholland@vvn.nl

Verkeersspecialisten van de onderwijs- begeleidingsdienst in uw regio:

SAD Wassenaar:

dhr. J. van Bezouw, tel. 070-5118500,
e-mail jvanbezouw@sadwassenaar.nl

Onderwijs Advies te Zoetermeer:
voor Haaglanden uitgezonderd Den Haag,
Wassenaar en Holland Rijnland:
mw. M. de Joode, tel. 079-3295600,
e-mail m.dejoode@onderwijsadvies.nl

HCO Den Haag:

mw. E. Mulder-Vree, tel. 070-4482828,
e-mail mulde@hco.nl,
dhr. J. Driessen, tel. 070-4482828, e-mail drij@hco.nl

CED Rotterdam:

voor de regio's Rotterdam, Goeree Overflakkee, Hoeksche
Waard, Drechtsteden en Alblasserwaard-Vijfheerenland:
dhr. P. van der Laarse, tel. 010-4071599,
e-mail p.vanderlaarse@cedgroep.nl
dhr. H. van den Bemt, tel. 010-4071599,
e-mail h.vandenbemt@cedgroep.nl
mw. J. van den Ende-Haneveld, tel. 010-4071599,
e-mail j.haneveld@cedgroep.nl

MHR te Bodegraven:

(voor Rijnstreek en Midden-Holland): dhr. H. Helder,
tel. 0172-636465, e-mail h.helder@mhr.nl

OBD te Lisse; voor Duin- en Bollenstreek: dhr. M. Kramer
tel. 0252-419117, e-mail mkramer@obdlisse.nl

ROV Zuid-Holland

Engelandlaan 172, 2711 DW Zoetermeer
tel. 079-3300600, www.rovzuidholland.nl
ROVinfo@pzh.nl

Regionale Platforms Verkeersveiligheid (RPV's) Zuid-Holland

Alblasserwaard/Vijfheerenlanden:

dhr. E. van den Dam,
Postbus 365, 3300 AJ Dordrecht,
tel. 078-6480611

Drechtsteden:

dhr. R. van Keerberghen,
Postbus 11, 3350 AA Papendrecht,
tel. 078-6418813;

Goeree-Overflakkee:

mw. P.J. Rentes,
Postbus 3134, 3240 Middelharnis,
tel. 0187-488126;

Hoeksche Waard:

dhr. A.W. Elsenaar,
Postbus 1238, 3260 AE Oud-Beijerland,
tel. 0186-646646

Midden Holland:

dhr. M. Kalai,
Postbus 45, 2800 AA Gouda,
tel. 0182-545566

Rijnstreek: dhr. E. van Staveren,

Postbus 353, 2400 AJ Alphen aan den Rijn,
tel. 0172-476961

Samenwerkingsorgaan Holland Rijnland:

dhr. D. van Heteren,
Postbus 558, 2300 AN Leiden,
tel. 071-5239030

Contacpersoon provincie:

mw. J. van Essen, Postbus 90602,
2509 LP Den Haag,
tel. 070-4417548

In Stadsgebied Haaglanden:

mw. I. de Bruijn en dhr. D. de Korte,
Postbus 66, 2501 CB Den Haag,
tel. 070-7501640

In Stadsregio Rotterdam:

mw. A.M. van de Broeke, Postbus 21051,
3001 AB Rotterdam, tel. 010-4173096
en dhr. G.J. Polhuijs,
Postbus 6699, 3002 AR Rotterdam,
tel. 010-4897451.

